

Foto: Adobe Stock

Hyrläkarnas svanesång ...

Enligt en gammal skröna lär knölsvanen sjunga vackert och hjärtskärande precis innan den dör. Under livet i övrigt är knölsvanen stum. I vad mån hyrläkare sjunger vackert innan de avlider är ett hittills outforskat område. Det finns dock inget som tyder på att hyrläkare är stumma under sin livstid. Om man nu kommer att lyckas med att avveckla hyrläkarna från primärvården så är det väl snart dags att lyssna på deras svanesång. Detta naturligtvis om man faktiskt lyckas med detta. Det kanske inte blir så mycket av vacker svanesång denna gången heller?

Det skrivs en hel del om hyr- och stafettläkare. Läkartidningen konstaterade nyligen i en debattartikel att ”Färre hyrläkare är ett måste”. I en annan skrivning konstateras att hyrläkarna är primärvår-

dens dilemma. Någon lanserade devisen att utfasningen av hyrläkarna förbättrar primärvården. En annan skribent, möjligen mindre bevandrad gällande matematiska samband, konstaterade att – ett stafettläkarstopp leder till att kostnaderna minskar. Detta sannolikt med samma logik som att man har mer kvar i plånboken om man avstår från att handla. Ett landsting meddelade nyligen, nästan lite förvånat, att räkningen för hyrläkare fortsatt att öka. Detta trots att man satt upp som mål att de skulle minska. Den fromma förhoppningen var möjligen att sätter man bara upp ett mål så kommer detta att uppnås.

Varför blir man hyrläkare?

Det finns mängder av mer eller mindre underbyggda tankegångar om varför lä-

<http://www.lakartidningen.se/Aktuellt/Nyheter/2017/07/Farre-hyrlakare-ar-ett-maste/>

kare väljer att bli hyrläkare. Allt från att det är kollegor vars största intresse i världen är att kamma hem så mycket pengar som möjligt för sin arbetsinsats, till de som egentligen väljer att bli hyrläkare som en sund protest mot en omöjlig arbetssituation. Gruppen hyrläkare är dessutom långt ifrån homogen. I gruppen finns det allmänmedicinska specialister med lång och gedigen erfarenhet vars arbetsinsatser är rena "svärmorsdrömmen" för vilken verksamhetschef som helst. Det finns dock samtidigt en och annan mer apart kollega i gruppen vars kompetens (eller snarast avsaknad av sådan) och arbetsinsats lämnar mycket att önska. Tyvärr ibland svåra att uppmärksamma förrän det händer något mer eller mindre fatalt. Hyrläkarbolagen verkar inte alltid ha full kontroll över vilka man försöker hyra ut.

Möjligen grovt schematiserat skulle man kunna sammanfatta hyrläkarnas, och sannolikt även de flesta andra allmänläkarnas, basala intressen under begreppen; **arbetsmiljö – frihet – pengar**. Att pengar spelar en icke helt obetydlig roll i sammanhanget vore naivt att försöka kringgå. Något av hyrläkarbolagen går till och med rakt på sak och annonserar att; "vi kan maximera din lön". Även om man som hyrläkare kanske inte är överdrivet intresserad av att diskutera löner så torde det inte vara betydelselöst att man som hyrläkare kan ha lönenivåer som ligger åtskilliga tusenlappar över de som landstingen erbjuder. Så frågan är naturligtvis hur länge landstingen

skall fortsätta att hävda att lönenivåerna är av underordnad betydelse? Det finns uppenbart en obehaglig sanning som tyder på något annat.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljön för allmänläkarna i primärvården är ett ständigt återkommande tema. På några ställen har man lyckats med att åstadkomma en god arbetsmiljö som dessutom verkar hålla över tid. På andra vårdcentraler har arbetsvillkoren blivit så odrägliga att ingen klarar av att stanna kvar. Det finns i sammanhanget en logik som helt klart haltar rejält. Det hävdas ofta att den dåliga arbetsmiljön beror på att man har många hyrläkare. Det verkar vara lätt att glömma att orsaken till att man har hyrläkare är att de ordinarie fasta läkare slutat bl.a. för att arbetsmiljön varit dålig. Det är svårt men inte omöjligt att skapa en god arbetsmiljö även med hyrläkare i verksamheten. Det krävs dock ett annat tänkande och en annan planering.

Frihet

Slutligen begreppet frihet. Något som kan ha många olika betydelser och tolkas på flera olika sätt. Hyrläkare framhåller ofta förmånen med att ha frihet att själv välja när man vill arbeta. En frihet som inte nödvändigtvis innebär att man arbetar så lite som möjligt. Friheten, både beträffande arbetstider och arbetets utformning, verkar dock upplevas som mer inskränkt för fast anställda allmänläkare inte minst om de är lands-

tingsanställda. Måste det vara så? Knappt. I en enkät rörande arbetsmiljön i primärvården som genomfördes för flera år sedan noterades att det som uppfattades som absolut viktigast för en bra arbetsmiljö var goda arbetskamrater. I ett team med goda arbetskamrater, som trivs med varandra, är man även beredd på att diskutera arbetsfördelning och ge varandra frihet för att utforma sin egen arbetssituation. Detta samtidigt som man tar ansvar för varandra, eller med andra ord – frihet under ansvar.

Brist på läkare i primärvården

Så kommer det då att bli någon svanesång bland hyrläkarna nästa år? En och annan sång kommer kanske att höras. Det är dock knappast troligt att "svanarna" blir utrotningshotade. Problemet är helt enkelt för stort. Att fortsätta bedriva primärvård utan hyrläkare är en utopi om man inte samtidigt är beredd på att kraftigt minska dess åtagande. Det kan vara av värde att minnas att primärvården, trots att man tar hjälp av hyrläkare, har en betydande brist på läkare med allmänmedicinsk specialisering. Bristen på läkare i primärvården löses inte ens om man lyckas övertyga alla hyrläkare med allmänmedicinsk kompetens att de borde låta sig bli fast anställda framöver. För att övertyga några behöver man dessutom erbjuda något som skulle väcka intresse. Bra arbetsmiljö? Frihet att utforma sin arbetssituation? Ökade lönenivåer? Ytterst handlar det även om makt. Skall primärvården utformas och styras av de som är verksamma i branschen eller av politiker som tror sig veta hur man skall lösa primärvårdens problem? En tro som hittills överlag haft ett klen result. Frågan är om någon vågar sig på något mer radikalt för att åtminstone börja resan mot en bättre bemanning primärvård?

CHRISTER OLOFSSON
Distriktsläkare